

Ručné práce

Pedagogický cieľ:

Cieľom nášho snaženia je sprevádzať deti tak, aby idey tvorenia nenesili len v hlave, ale aby išli aj do srdca, aby sa srdce zohrialo nadšením a tým dostávala idea vnútornú podobu a stala sa životom naplnenou formou, ktorú dieťa nevedome v sebe vytvára ako niečo plastické, ktoré má život, výraz, pohyb. Keď sa toto vnútorné prežívanie stane veľmi mocným, potom sa u dieťaťa stáva vôľovým aktom. Dieťa vytvára pri tom nie vonkajšiu ale vnútornú formu zo svojej vlastnej tvorivosti. Pri tomto akte používame rôzne druhy materiálov. Žiaci zažívajú, že materiál má tiež vôľu. Žiak sa stretáva s rôznymi materiálmi, od najmäkkšieho (vlna, vosk, papier, hlina) až po najtvrdšie materiály vo vyšších ročníkoch (drevo, kov, kameň).

Žiak najprv pracuje svojimi rukami, dlaňami, prstami (napr.modelovanie gule z hlíny, vosku), ruka sa postupne vzdialuje od vytváraného objektu (pletenie košíka robí len prstami), ale napr.medený plech tepeme špičkou kladivka, kde kladivo sa stáva predĺženým prstom. Cesta, ktorú si dieťa prejde počas deviatich ročníkov je cesta od prstov rúk až po sofistikované náradie.

Je dôležité, aby bolo vždy dobojované morálne víťazstvo, aby každá začatá práca bola dokončená. Aby úsilie vložené do tvorby výrobku bolo korunované zmysluplným výsledkom. Krása aj účelovosť by sa mala snúbiť v jednom.

Ručná práca by mala byť robená umelecky. V ručných prácach aj v umeleckom remesle vždy záleží na tom, aby vychádzalo z účelu samotného predmetu. Tento je určujúci pre farbu a formu. Na všetkých prácach by malo byť vidieť na čo slúžia, všade musí byť vidieť účel, ktorý má ten predmet v živote plniť - to je zmysel umeleckého remesla.

Metodika:

Žiak sa od prvého ročníka stretáva s rovnou a krivou líniou. V prvých ročníkoch sú to skôr oblé línie (háčková čiapka, miska z hlíny, forma na chleba, rukavice), neskôr sa stretáva aj s rovnou líniou (výroba tehál, tkanie), kombinácia oboch línií (pletenie košíkov - motív kríža, špirálovitý pohyb vytvárajúci sférickú formu, obal, spriadanie nití na kolovrátku - zo sférického pohybu vzniká vertikálny pohyb). Sféricke pohyby môžeme pozorovať v prírode napr. v rastlinnom svete, pričom rovné línie v prírode nenachádzame, až človek svojou abstrakciou vytvoril rovné priamky a plochy. Bol to kultúrny počin - výtvar kríženia a pravého uhla, ktorý má mimoriadnu silu pri viazaní, spevňovaní, určovaní, zhusťovaní, sťahovaní sa do seba.

1. - 2. ročník:

Cieľ. Prvé hodiny by sa mali niesť v duchu od hry ku práci. Rozvoj jemnej a hrubej motoriky cez rôzne činnosti - strihanie, skladanie, šitie,

modelovanie z vosku, čistenie a čechranie vlny, robenie retiazky prstami, štrikovanie. V prvých ročníkoch by malo dostať základy práce s rôznymi materiálmi..

Metodika : Dieťa dostane obraz o vlně, odkiaľ sa vzala - návšteva ovčej farmy, ako sa treba starať o ovečky, ako sa strihajú, ako sa vlna čistí, perie, čese, spriadá do nití, až potom sa začne učiť štrikovať. Tak ako vie dieťa klásť očko jedno vedľa druhého, tak vie klásť myšlienky vedľa seba v budúcnosti. Tak nadobúda postupne schopnosť správneho myslenia.

Obsah práce:

- práca s papierom - trhanie(hodvábného papiera), strihanie, skladanie, lepenie, vrstvenie
- práca so včelím voskom - modelovanie, výroba sviečok, drobných predmetov a ozdôb
- práca s ovčou vlnou - návšteva ovčej farmy - oboznámenie sa, ako sa chovajú ovečky, ako sa strihajú, potom nastrihanú špinavú vlnu donesú do školy a začne proces - čistenie, pranie, čechranie, česanie - kefami, česacím strojom, robenie nitky v ruke, spriadanie nití na vretienku, spriadanie niti na kolovrátku (niekto skúsenejší z dospelých alebo zo siedmeho ročníka príde ukázať), háčkovanie retiazky prstami
- začiatok štrikovania - urobiť si drevené ihlice, nahadzovanie očiek, štrikovanie hladko, obratko, uberanie, priberanie, ukončovanie, výroba ovečky z guľičiek vlny, výroba anjela, výroba jednoduchej bábiky omotávaním vlny, výroba brmbolcov, snehuliaka, snehových gúľ z vlny
- štrikovanie šálu, taštičky, jednoduchých zvierat, maňušiek, bábik
- šitie - rôznymi druhmi stehov - krycí, ozdobný, predný, zadný, šitie vrecúšok, obalu na flautu, taštičiek, a iných úžitkových predmetov
- rôzne "hry" (kúzla) na prstoch, kvázy štrikovanie, štrikovanie trikotínu
- háčkovanie retiazky najskôr na prstoch , potom dreveným háčikom

Výkon:

- vie samostatne trhať, strihať, skladať, lepiť, vrstviť papier
- vie urobiť z vosku sviečku, vymodelovať malé predmety
- vie si urobiť kľbko z vlny
- vie urobiť retiazku prstami
- vie štrikovať hladko, obratko, uberať a priberať očka
- vie začať a ukončiť štrikovanie
- vie urobiť brmbolec
- vie si navliecť niť, urobiť uzlík
- vie začať šitie, ukončiť šitie
- ovláda druhy stehov - stehovací - predný, zadný, krycí, ozdobný
- vie uháčkovať retiazku háčikom

3. ročník

Cieľ: Žiakom máme priblížiť, ako naši predkovia vyrábali misky, košíky, drôtovali šperky, tkali koberce a iné veci, priblížiť im staré remeslá. Žiaci

sa začínajú obliekať, začínajú od vrchu - čiapkou.(háčkovaná, štrikovaná)

Metóda: Žiak v tomto veku prežíva tzv. Rubikon, kedy prestáva sa cítiť súčasťou sveta, ale sa vyčleňuje ako samostatná bytosť, ktorá má svoje potreby a pýta sa. Háčkovanie (pichanie do jedného bodu) ako obraz pevného bodu v nás mu pomáha si uvedomiť tento bod v sebe.

Uzatvorenie sa, oddelenie od okolitého sveta mu pomôže aj výroba čiapky ako uzavretie z vrchu. Oboznámenie sa so starými remeslami (drôtovanie, tkanie, filcovanie, hrnčiarstvo, modelovanie z hlíny, košíkarstvo, kožiarstvo, práca zo šúpolia, zo slamy) v súvislosti aj so stavbou domu, pestovanie obilia a pečenie chleba, spadá do obdobia histórie ľudstva, s ktorou sa deti zoznamujú cez tieto činnosti.

Obsah:

- háčkovanie čiapky (loptičiek)
- tkanie koberčeka na malých rámkoch
- tkanie spoločného koberčeka na veľkom ráme z pásov látok
- obdrôtovanie jednoduchých tvarov - kruh, vajce, srdce
- obdrôtovanie kamienkov, fliaš, pohárikov - výroba lampiónov

ďalšie témy:

- plstenie - filcovanie na mokro pomocou mydlovej vody - loptička
- filcovanie obrázkov pomocou filcovacej ihly
- remeselný týždeň v rámci školy v prírode alebo remeselné víkendy - hrnčiarstvo, kováčstvo, výroba praciek, výroba remeňov z kože, práca s prútím, výroba píšťalky

Výkon:

- vie háčkovať - čiapku, (loptičku)
- vie tkať na malom rámku, na veľkom rámku
- vie drôtovať základné tvary (kruh, srdce, vajíčko)
- vie obdrôtovať kamienok, pohár
- vie uplstiť loptičku na mokro
- vie ufilcovať obrázok filcovacou ihlou
- vie podľa možnosti ponuky starých remesiel vyrobiť jednoduchý výrobok

4. ročník

Cieľ: V tomto období sa pokúšame prospieť dieťaťu symetrickou technikou krížikového stehu, aby dosiahlo vnútornej istoty a zároveň zdravého odstupu od okolia.

Metóda: Krížiková výšivka je neustále kríženie, (krížením vzniká bod - miesto prekríženia - pevný bod v nás, ktorý si dieťa začína uvedomovať v 9. roku života) ktoré môžeme vidieť aj v ľudskom organizme (kríženie nervov, ..). Dôležité pri vyšívaní, že aj rubová strana by mala byť taká krásna ako lícna strana. Predchádza tomu voľná výšivka - výtvarné spracovanie nejakého motívu (jesenný list, jablíčko) pomocou farebných nití. Naučíme detí retiazkový steh, plný plochý steh. Zakladáme si zošit s prvými návrhmi - farebný návrh výšivky, krížikový návrh výšivky.

Obsah:

- voľná výšivka - vyšítie obrázku podľa farebnej predlohy - retiazkovým alebo plochým stehom
  - krížiková výšivka - vyšíť svoje meno, znamenie alebo jednoduchý obrázok
  - prišit' výšivku na vrečko alebo obal na flautu, tašku
  - ušit' obal na flautu, tašku, vrečko alebo peračník
- ďalšie témy:
- pletenie košíkov z pedigu alebo prútia - téma starých remesiel z 3. ročníka presunutá pre obtiažnosť
  - filcovanie na sucho s filcovacou ihlou - výroba loptičiek, vajíčok

Výkon:

- vie vyšívateľ - retiazkovým alebo plochým stehom
- vie vyšívateľ krížikovým stehom
- vie začať vyšívanie
- vie ukončiť vyšívanie
- vie prišit' výšivku na látku
- vie ušit' vrečko, obal, tašku
- vie uplietť košík s pomocou
- vie ufilcovať ihlou priestorové predmety

5. ročník

Cieľ: S objavením sa potreby harmónie, prinášame techniku štrikovania na štyroch ihliciach. Začínáme odievať končatiny (rukavice, ponožky).

Metóda. Pracuje samostatne podľa pracovného postupu - napísaný v zošite - vysvetlený pomocou názorných ukážok - to je ďalším krokom k samostatnosti. Ak žiak niečomu nerozumie, dodržujeme postup: najprv sa pozri do zošita, ak nerozumieš postupu, spýtaj sa suseda, ak ani sused nevie odpovedať, spýtaj sa učiteľa.

Obsah:

- štrikovanie hladko, obratko, uberanie, priberanie - zopakovanie - výroba škriatka, vtáčika, bábiky
- štrikovanie na štyroch ihliciach - rukavice alebo ponožky (hada alebo draka)

ďalšie témy:

- výroba chitónu na grécku olympiádu v spolupráci s ôsmym ročníkom a jeho výzdoba pomocou batiky alebo farieb na textil
- plstenie na doštičke - výroba napr. taštičky

Výkon:

- vie štrikovať na štyroch ihliciach - rukavice alebo ponožky
- vie začať aj ukončiť, priberať uberať
- vie si s pomocou ušit' chitón
- vie si ozdobiť chitón technikou voskovej batiky alebo maľovania na textil
- ovláda pomôcky na štrikovanie, šitie, vie sa čiastočne orientovať v dielni

6. ročník:

Cieľ: Žiak šije bábiku ako obraz človeka (ako obyvateľa nejakej krajiny) a zvierat. Pričom si môže zvoliť, akú farbu pleti, vlasov, očí, veľkosť bábiky

bude mať. Dôležité sú pri tom proporcie (či robí malé dieťa alebo dospelého) a moment prevrátenia (aj bábiku aj zviera šijeme z rubu). Pri návrhu zvieráťa musí vychádzať z reálnych skutočností o zvierati, čo sa týka proporcií, farby.

Metóda: Práca podľa pracovného postupu, ale už aj s plánovaním svojej dennej práce. Dôležité, aby žiaci už v tomto veku si vedeli odhadnúť, čo dokážu urobiť v priebehu vyučovacej hodiny a vyhodnotiť to, podľa toho si plánovať.

- bábika ako obraz človeka:
- výber obyvateľa nejakého štátu alebo oblasti (černochoch, beloch, žltokožec, červenokožec)
- popis, charakteristika tejto oblasti, štátu
- opis a nakreslenie obyvateľa v pôvodnom oblečení
- výber veku obyvateľa (dieťa, žiak, dospelý)
- vystrihnutie podľa strihu
- tvarovanie hlavičky
- šitie tela, rúk
- prevrátenie, vypĺňanie ovčou vlnou, tvarovanie
- prišívanie končatín k telu
- vyšitie očí
- prišitie vlasov
- ušitie oblečenia (kroja, pôvodného oblečenia)

- šitie zvieráťa:
- výber zvieráťa
- opis, charakteristika zvieráťa
- kreslenie zvieráťa
- modelovanie zvieráťa
- vyvodenie a nakreslenie strihu podľa vymodelovaného zvieráťa
- výber látky, vypočítanie množstva látky
- vystrihnutie zvieráťa podľa strihu
- ušitie jednotlivých častí zvieráťa
- prevrátenie, naplnenie, tvarovanie
- vyšitie očí, papule, nosa

Obsah:

- šitie bábiky, oblečenia
- šitie zvierat

ďalšie témy:

- filcovanie šperkov, kvetov, zvierat
- maľovanie na hodváb

Výkon:

- ovláda rôzne druhy stehov - predný, zadný, krycí
- pozná pomôcky na šitie (ihlu, špendlíky, nožnice, krajčírsku kriedu, meter, páratko, náprstok, nite, rôzne druhy špagátov)
- vie urobiť tvarovanú hlavičku

- vie nakresliť časti bábičky podľa strihu
- vie ušiť bábičku a správne ju naplniť podľa pracovného postupu
- vie vyšiť oči
- vie prišiť vlasy
- vie ušiť oblečenie podľa hotovej bábičky
- vie nakresliť zvieru z profilu
- vie vymodelovať zvieru
- vie s pomocou si urobiť strih na zvieru
- vie nakresliť časti zvieráťa podľa strihu
- vie ušiť, naplniť(ovčou vlnou) zvieru podľa pracovného postupu
- vie si naplánovať jednotlivé kroky z pracovného postupu
- vie si zhodnotiť svoje sily a pracovné nasadenie

7. ročník:

Cieľ: Robia objavné plavby po vlastnom tele, meranie vlastných mier, aby získali predstavu o vlastnom tele a jeho proporciách (zlatý rez), a z tohoto vychádzali pri výrobe prvej obuvi.

Metóda:

Obsah:

- návšteva obuvníckej dielne (ako sa vyrábajú a opravujú topánky), múzea obuvi (história obuvi)
- šitie topánok (mokasíny, papuče, návleky)

ďalšie témy:

- kolovrátok - spriadanie vlny
- tkanie - na cigánskych tkaniciach, na tkáčskom stave (náramky, opasky, tašky, obaly, peňaženky)
- oblečenie pre marionety (spolupráca s Pd)
- filcovanie šperkov
- paličkovaná čipka

8. ročník:

Cieľ: Pochopiť a ovládnuť šijací stroj, jeho mechaniky. Je dôležitý celý proces, od návrhu až po ušitie, proces plánovania a vyhodnocovania.

Metóda:

Obsah:

- základy šitia na šlapacom šijacom stroji a jeho funkcia
- ušitie jednoduchého výrobku na stroji - poduška, sedák, prestieranie, taška
- meranie jednotlivých rozmerov ľudského tela pre šitie oblečenia
- šitie niečo na seba - zástera, sukňa, nohavice, vesta, klobúk, čiapka, taška
- ďalšie témy:
- patchwork
- maľovanie na hodváb (s kontúrkami)
- šitie kostýmov na divadlo
- pomoc pri šití chitónov v 5. ročníku

Výkon:

- pozná mechaniku šijacieho stroja
- vie ako funguje šijací stroj
- vie navliecť vrchnú a spodnú niť
- vie naolejovať stroj
- vie šiť na stroji
- pozná potreby na šitie - ihly, nite, špendlíky, nožnice, krajčírsky meter, krajčírsku ihlu, náprstok, páratko
- vie si urobiť jednoduchý strih
- vie pracovať podľa pracovného postupu, vie si zväžiť jednotlivé kroky, vie si ich naplánovať
- vie ušiť jednoduché veci (podušku, sedák, nohavice, tašku, čiapku, zásteru..)
- vie robiť jednoduchý patchwork

9. ročník:

Cieľ: Prejsť so žiakmi cestu od návrhu cez jednotlivé kroky konania vedomou cestou až k výsledku (samotný výrobok), uvedomenie si kontrastu medzi návrhom (myslením) a samotnou prácou ruky (vôľou).

Metóda:

Obsah:

- kníhviazačstvo a kartonáž:
  - výroba zošita
  - výroba atypického zošita
  - výroba knihy (lepená alebo šitá väzba)
  - výroba krabičiek (z rovnej plochy vytvoriť priestor)
- obalov, paspartov, fotoalbumov

ďalšie témy:

- šitie kostýmov na divadlo, výroba rekvizít - využitie všetkých doterajších techník, dôraz na spoluprácu medzi žiakmi ale aj na samostanosť v jednotlivých krokoch

Výkony:

- vie si urobiť návrh
- vie si urobiť jednoduchý strih
- vie si obkresliť strih
- vie si naplánovať svoju prácu a zhodnotiť ju
- pozná jednotlivé pomôcky na šitie
- vie vyrobiť zošit, atypický zošit, knihu
- vie si urobiť plášť priestorového útvaru a urobiť z neho krabicu
- vie urobiť obal (fotoalbum, paspartu)

Kovotepectvo: Úvod

Epocha kovotepectva prichádza až na konci v 9. prípadne v 8. ročníku. Dovedy si žiaci už vyskúšali konkávne a konvexné tvary v mäkkších materiáloch (vosk, hlina, vlna), aj v tvrdších materiáloch (rôzne druhy dreva), nakoniec prichádzajú k medi.

Žiaci sa oboznámia kde všade sa meď nachádza, na čo sa používala v minulosti aj v prítomnosti, na čo vlastne kovotepectvo slúžilo, ako pôsobí meď na človeka, aké liečivé vlastnosti pôsobia vnútri človeka, ako vnímali meď naši predkovia - prechádzame dejinami ľudstva a nachádza stopy medi a jej pôsobenie.

Žiaci v prvých ročníkoch si urobia miskú - z vlny. treťom ročníku modelujú miskú z hliny, v šiestom dlátom z dreva a v deviatom (ôsmom) vytepujú miskú z medeného plechu. Postupujú od najmäkšieho materiálu po najtvrdší. Miska je obraz toho najvnútornejšieho vnútra (duše) ktorú si každý tepe sám. Učiteľ je pomocníkom na tejto ceste do ľudského vnútra.

Metodika práce:

- návrh náramku (misky) - náčrt do zošita,
- určenie rozmerov - šírka, dĺžka (miska - priemer kruhu)
- nakreslenie na medený plech (na miskú použijeme kružidlo na plech)
- vystrihnutie nožnicami na plech (príp. pákovými nožnicami)
- zabrúsenie hrán pomocou pilníka
- tepanie kovotepeckým kladivkom, tvarovanie (pri miske znútra na drevenej forme, zvonka na guli)
- ozdobenie pomocou dierkovačov, jamkárov
- leštenie pomocou leštičky, leštiacej handričky

Žiaci postupujú podľa tohto postupu každý podľa svojho individuálneho tempa. Každý krok súvisí aj s jeho plánovaním a vyhodnotením. Učia sa pracovať so sofistikovaným náradím,

Obsah práce:

- zoznámenie sa s náradím na kovotepectvo
- práca s náradím - nožnice na plech, pákové nožnice, kružidlo, drevené formy na tepanie, nákova, zverák, kovotepecké kladivá rôznej veľkosti a druhu, pilníky rôzneho druhu, hmota na leštenie, prierazníky
- zoznámenie sa s dejinami medi
- oboznámenie sa s účinkami medi na človeka
- ako sa postupujeme pri tepaní - rytmus (dodáva silu), držanie kladiva, tepanie od vonkajšieho k vnútornému priestoru
- výroba náramku z medeného plechu
- výroba misky z medeného plechu

Výkon:

- pozná náradie na kovotepectvo
- vie sa orientovať v dielni
- pracuje samostatne podľa pracovného postupu
- ovláda prácu s náradím - presné kreslenie, (vyrytie do plechu) strihanie, brúsenie, tepanie, ozdobenie, leštenie
- vie pracovať rytmicky, koncentrovane, presne
- vie vyrobiť náramok z medeného plechu
- vie vyrobiť miskú z medeného plechu
- vie vyleštiť výrobok z medi